

Ontwikkelingsperspectieven voor de landbouw

De landbouw speelt in Zuidoost-Friesland een grote rol. Ze domineert niet alleen het grondgebruik, ze vormt ook een belangrijke drager van de regionale economie. Tegelijkertijd zijn de natuurwaarden van het gebied hoog en liggen er forse aanspraken voor natuurbeheer; door het schone milieu, de verschillen in bodemkenmerken en de aanwezigheid van houtwallen is de potentie voor 'natuur' hoog. In hoeverre blijven de ontwikkelingsperspectieven voor de landbouw in Zuidoost-Friesland overeind?

ALOYS KEMPERMAN*

Zuidoost-Friesland is naar Nederlandse maatstaven een schoon landelijk gebied. Dat komt mede door de wijze waarop de landbouw zich hier vorm heeft gegeven. De streek kent een goed ontwikkelde melkveehouderij. Deze sector speelt dan ook een belangrijke rol in de versteviging van de economische mogelijkheden van de regio. De intensieve veehouderij lijkt deze potentie niet te bezitten. Hoewel de milieubelasting in deze regio relatief laag is, blijkt uit de mest- en mineralenbalans dat de veehouderij in Zuidoost-Friesland haar kracht wel kan behouden, maar dat verdere groei van de mineralenproductie uit het oogpunt van milieu niet verantwoord is. De akker- en tuinbouwsector is vooral sterk vertegenwoordigd in het Zuidoostelijk deel van deze streek. Aardappelen vormen het belangrijkste gewas. Nieuwe perspectieven liggen vooral in de verdere ontwikkeling van de lelieteelt tot een regionaal 'agri-businesscomplex'. De lelieteelt is in Zuidoost-Friesland ontwikkeld door aanscherping van de milieuwetgeving en ruimtegebrek in Noord-Holland. Voor veel akkerbouwers vormt de lelieteelt nu een zeer belangrijke inkomstenbron. Een beperking voor de lelieteelt is gelegen in de nabijheid van het Fochteloërveen. Voor het instandhouden hiervan is een hoge grondwaterstand noodzakelijk; beregening voor de lelieteelt doet deze echter dalen. Een

oplossing hiervoor is het verplaatsen van de lelieteelt naar andere gronden in het gebied.

VERWEVING

Verweving van de functies landbouw en natuur kan alleen dan een perspectief zijn als er voldoende maatschappelijk draagvlak is voor het noodzakelijke beheer, met name van de kant van de boeren. Uit de in het gebied gehouden enquête onder 93 agrariërs blijkt dat 80% positief staat tegenover het streven naar een combinatie van landbouw en natuur; niet minder dan 96% vindt dat het landschap meer gebaat is bij onderhoud door boeren dan door overheid en/of natuurbeherende instanties. Er mag geconcludeerd worden dat de verwevingsgedachte breed wordt gesteund. Wanneer gekken wordt naar het percentage boeren dat bepaalde taken tegen vergoeding in de bedrijfsvoering zou willen opnemen, ontstaat echter

doelstellingen te realiseren, bijvoorbeeld door flexibilisering van beheersovereenkomsten. Vergroting van de levensvatbaarheid van het verwevingsperspectief is te meer van belang omdat het uitvoeren van beheerstaken kan bijdragen aan het voortbestaan van agrarische bedrijven en daarmee aan de leefbaarheid en economische ontwikkeling van de regio.

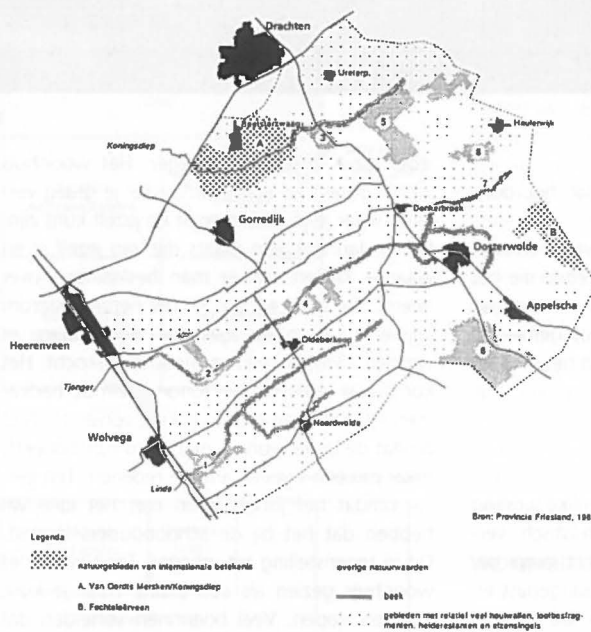
SCHEIDING?

Scheiding van landbouw en natuur biedt voor natuurbehoud en -ontwikkeling zeker perspectieven. Hierdoor zou echter een kans verloren gaan in de landbouw voor een aanvullende inkomstenbron. Bovendien is het de vraag of zoiets goed is voor de nu relatief gunstige milieukwaliteit van het gebied. Een scheiding zal namelijk gepaard gaan met grondonttrekking aan de landbouw. Door scherper wordende milieunormen is de landbouw vaak genoodzaakt de productie te extensiveren. Bij gebrek aan ruimte daarvoor zal het niet mogelijk zijn om levensvatbare landbouw te bedrijven; intensivering is dan het enige alternatief, met waarschijnlijk schadelijke gevolgen. Bovendien zal vermindering van agrarische en daarvan afgeleide activiteiten de leefbaarheid van het landelijk gebied voor de bewoners negatief beïnvloeden.

Voor een relatief schoon landelijk gebied als Zuidoost-Friesland is het van belang dat de landbouw, als belangrijkste grondgebruiker, haar functie in de toekomst kan versterken. Enige groei binnen de veehouderij is niet te verwachten. De lelieteelt kan daarentegen een belangrijke rol vervullen voor de akkerbouwers in het gebied. Om de regio nieuwe

kansen te bieden is het noodzakelijk om mogelijkheden te bieden voor verweving. Voorwaarde is wel dat boeren de door hen gewenste speelruimte geboden wordt om doelstellingen op het gebied van natuur te realiseren.

*Aloys Kemperman studeerde planologie aan de Landbouwniversiteit Wageningen en heeft als planoloog landelijk gebied bij een adviesbureau aan bestemmingsplannen buitengebied gewerkt. Dit artikel is gebaseerd op zijn doctoraalscriptie *Landbouw in beweging; ruimtelijke perspectieven voor de landbouw in Zuidoost-Friesland*.

Overzicht plangebied met de daarin aanwezige actuele natuurwaarden. Bron: auteur

een ander beeld: 30% is daartoe bereid, 32% misschien en 38% vindt het opnemen van beheerstaken niet inpasbaar in de bedrijfsvoering. Als belangrijkste reden hiervoor wordt de beperking van handelingsvrijheid door starre regels genoemd (78%). Om het potentieel aanwezige draagvlak voor het uitvoeren van beheerswerkzaamheden daadwerkelijk te mobiliseren, is het essentieel dat boeren de gewenste speelruimte geboden wordt om natuur-